

SI 52 Sigtuna, Kv. Professorn 4

Litteratur: H. Gustavson, Verksamheten vid Runverket i Stockholm, i: Nytt om runer 12 (1997, publ. 1998), s. 29; H. Gustavson, Personnamn i inskrifterna på runföremålen från Sigtuna, i: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012 (2012), s. 108 f.

Äldre avbildning: H. Gustavson, teckning a.a. 1997, s. 29.

Signum i Samnordisk runtextdatabas: U NOR1997;29E

Ett revben med runinskrift påträffades vid arkeologisk undersökning år 1996 i kv. Professorn 4 (Ruta I5:2c i anl. 11. Fyndnummer 5276). Inskriften har daterats till första hälften av 1200-talet enligt muntlig uppgift av Anders Wikström den 27/8 2012. Inskriften står längst till vänster på benets ena breddsida.

Revbenets längd är 162 mm, bredd 34 mm och tjocklek 6–9 mm. Runhöjd 25 mm (1 r).

Fig. 1. Runbenet SI 52 från kv. Professorn 4. Foto Bengt A. Lundberg 1996 (RAÄ/KMB ff962305).

Inskrift:

rifi

Rifi.

»Han med revbenet(?)»

Till läsningen: Runorna är tydliga. Runan **r** har öppen form. Varken före eller efter **rifi** har några runor varit ristade.

Eftersom inskriften är ristad på ett revben och ordet **rif** förekommer på revbenen SI 34 och SI 37 och **rifbin** på SI 53, ligger det nära till hands att förknippa **rifi** med ett runsv. *rif* n. 'revben'. Formellt kan det också höra samman med det gamla nordiska djurnamnet *räv*, västnordiskt *refr*, fsv. *ræver* m. 'det rödbruna djuret(?)'. Detta återfinns i det runsv. mansnamnet *Refk* (**rifr** Vg 75). Inskriftens **rifi** skulle då kunna vara bildat enligt samma princip om sidoformen runsv. *Biarni* till mansnamnet *Biørn*.

Begreppet *revben* tycks ha kunnat uttryckas på flera sätt i de nordiska fornspråken. Ett sätt var att använda det neutrala simplex *rif* (gen. pl. *rifia*) som i svenskan lever kvar i en specialiserad betydelse i t.ex. *högrev*. Ett annat sätt var att bilda en sammansättning med simplex: fsv. *rifben* till *rif* n. – jfr SI 53 **rifbin** – och fsv. *rifio ben* till *rifio* f., vilket senare

Runristade lösföremål från Sigtuna

Sl 52 Sigtuna, Kv. Professorn 4.

endast är belagt en gång i fornsvenskan (*riffwio benom* pl. dat.) och okänt från svenska dialekter (Olav Ahlbäck, Jöns Buddes språk och landsmannskap, i: SNF 40/41 (1952), s. 134). Ett tredje sätt var att precisera innebörden genom en förled som i fsv. *sidho rif* och fisl. *siðubeinn* för att beteckna revbenet. Eftersom *rif* 'refben' är kortstavigt kan *rifi* inte vara en *ja*-bildning till *rif*, utan måste tolkas på ett annat sätt. Inte heller en *jan*-bildning, som ofta är en primär avledning till ett verb (*bryti*, gen. *brytja*, 'förvaltare' till *brytja* 'bryta sönder; dela ut mat') och sällsynta i svenskan, kommer väl i fråga.

Ovan nämndes att **rifi** kan vara en svagstamsbildning till mansnamnet *Refr*. I runinskrifterna finns många sådana mansnamn på *-i* bildade till nomina. Sådana exempel är *Kāti* (**kati** Vg 177) 'den muntre' till *kātr*, *Skarði* (**skarþi** Ög 176) 'den harmynte(?)' till *skarð* n. 'inskränning', *Nefi*(?) (**nafa** DR 226) 'han med näsan' till fornvästnordiskt *nef* n. 'näsben, näsa', *Skæggi* (**skagi** U 119) 'han med skägget' till fornsv. *skægg* n., *Glæggi* (Sö 200 **glaki**) 'den skarpögde' till *glægger* 'skarpögd', *Mūli* (**muli** U 932) 'han med munnen', *Lippi* (**libi** G 276) 'han med läppen' om det nu inte är en kortnamnsbildning till t.ex. *Liknbiörn*.

Det är därför möjligt att revbenets **rifi** återger ett i runinskrifterna inte tidigare belagt binamn *Rifi* 'han med (det deformerad) revbenet'. Den osäkra bedömningen beror bl.a. på att namnen på många av Sigtunainskrifterna består av endast ett ord och inte som i runinskrifterna där många namn genom sin placering omedelbart efter dopnamnet, t.ex. *Ólafr hnakki*, klart anger att de är ett binamn (M. Källström, Binamn på vikingatida runstenar. Hur vanliga är de och varför finns de där?, i: Binamn. Uppkomst bildning, terminologi och bruk (2012), s. 65 ff.). En uppfattning att denna typ av binamn skulle vara speciellt nordgermanska är knappast hållbar. De är vanliga i latinet: *Varro* till *varus* 'krumbent', *Labeo* till *labium* 'läpp' *Naso* till *nasus* 'långnäsa' (Leumann-Hofmann-Szantyr, Lateinisches Grammatik. Erster Band (1963), § 176 II) och inte minst i grekiskan, t.ex. *Símōn* till *simós* 'uppnäst; uppnäsa', *Strábōn* till *strabós* 'vindögd' (A. Debrunner, Griechische Wortbildungslehre, (1917) § 164).

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela författaren dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
Kontakt: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000, Fax 08-660 7284
www.raa.se